



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Sponsalia Et Matrimonium**

**Schmalzgrueber, Franz**

**Ingolstadii, 1726**

§. IV. De Dissolutione Sponsalium.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75229)



tem, sed solum de non acquirendo lucro, per quod allicitur quis ad Matrimonium, ut colligitur ex l. Titio 71. §. Titio centum 1. ff. de Condit. & demonstr. ibi, Aliud est enim eligendi Matrimonij poene metu liberta-

tem auferri, aliud ad Matrimonium certa lege invitari. Sanch. l. 1. de Matr. D. 33. n. 6. Laym. n. 9. cit. Pal. n. 4. Pich. hic n. 24. Schamb. n. 34. & alij apud istos,

## §. IV.

## De Dissolutione Sponsalium.

## SUMMARIUM.

151. 152. 153. 154. Modi, & cause diverse, ex quibus solvi possunt Sponsalia.
155. 156. 157. An, & quando à puberibus contracta solvi possunt mutuo horum consensu?
158. Utrum etiam jurata?
159. 160. 161. Praesertim quando Juramentum principaliter praesitum est in honorem Dei?
162. Quomodo per fornicationem cum alio solvantur Sponsalia?
163. 164. An solum Sponso ob fornicationem Sponse, an verò etiam Sponse ob fornicationem Sponsi à Sponsalibus resiliere liceat?
165. An, & cui resiliere liceat, quando utroque fornicationem commisit? Prima Sententia.
166. Secunda.
167. Tertia, quae approbatur.
168. 169. Solvuntur Argumenta contraria.
170. Utrum à Sponsalibus resiliere liceat ob copulam carnalem vi extortam?
171. 172. 173. Respondetur distinguendo.
174. Diluuntur Argumenta partis adversae.
175. An sufficiens causa resiliendi à Sponsalibus sit fornicatio commissae ante Sponsalia, sed ignorata?
176. Respondetur id non sufficere, si Sponsus eam commiserit.
177. Sufficere autem, si eam commisit Sponsa.
178. Quid sentiendum de eo, qui Sponsalia contraxit cum Vidua honesta, quam putavit esse Virginem?
179. Solvuntur Objectiones.
180. 181. An sufficientem causam resiliendi praebeant tactus impudici, post Sponsalia contracta admissi?
182. 183. 184. Quenam, & qualis probatio supri, seu fornicationis requiratur ad hoc, ut ob eam Sponsalia resolvi possint?
185. 186. 187. An justam resiliendi causam praebeant notabilis mutatio?
188. Quomodo ista probari debeat?
189. Triplex illa est, quarum una se tenet ex parte corporis.
190. Altera ex parte animi.
191. Tertia Bona fortuna spectat.
192. An si Sponsorum alteri post contracta Sponsalia superveniant insperatae divitiae, nobilitas, dignitas &c. iste à Sponsalibus resiliere de Jure possit?
193. An resiliere Sponsus adhuc possit, qui post detectam notabilem circumstantiam carnaliter Sponsam cognovit?
194. 195. An, & quando Sponsalia dissolvantur lapsu termini, Matrimonio incundo praesxi?
196. 197. Quando censeatur tempus adjectum implendae obligationi Sponsalium, quando illi finiendae?
198. An casu, quo finiendae obligationi adjectum est, & alteri impedimentum incidit, ille, qui paratus est ad nuptias celebrandas, lapsu illo tempore, deobligetur?
199. Respondetur affirmativè.
200. Solvuntur Rationes dubitandi.
201. 202. Quando discessus Sponsi, vel Sponse in terras remotas praebeat alteri justam causam resiliendi à Sponsalibus?
203. 204. 205. Quousque reditum illius alter expectare debeat?
206. 207. 208. 209. Quid in praxi observandum, ne absentiae pretextu Sponsalia susque deque habeantur?
210. Utrum Sponsalia dissolvantur ob superveniens Juris impedimentum?
211. 212. 213. An is, qui culpam, suam tale impedimentum posuit, teneatur ad petendam dispensationem?
214. An, & qua ratione Sponsalia solvi possint Dispensatione?
215. 216. 217. An ad dissolvenda Sponsalia ob hactenus allatas causas opus sit sententia, & auctoritate Judicis?
218. 219. 220. Quomodo de ejusmodi causa constare debeat, ut recessus à Sponsalibus permissus sit Sponsis?

est vinculi Matrimonialis solutio, sed etiam utroque superflite. Causae autem complures sunt; nam

I. Si ab impubere contracta sint, solvuntur solo ejusdem, pubertatem adepti, dissensu c. de illis 7. de desponsat. impub. Ex-

cipi-



cipitur, nisi fortè Sponsalia Juramento confirmata essent; nam eo casu etiam alterius diffensus requiritur *c. ex litteris 10. b. tit. Vallens. hic §. 4. n. 1. §. dixi.*

2. Si contracta sint inter puberes, vinculum eorum solvit consensus contrahentium mutuus *c. prætera 2. b. tit.* quia generaliter omnis res, per quasunque causas nascitur, per easdem dissolvitur *c. omnis 1. de R. J. & l. nihil 35. ff. cod. Conf.* quia quisque potest remittere, quod suâ interest, ac jure suo cedere, quamdiu non resultat vinculum indissolubile, prout resultat in Matrimonio validè contracto.

3. Solvuntur susceptione Ordinis Sacri; quia isto initiatus ob Votum Castitatis solenne ipsi annexum ad Matrimonium validè ineundum inhabilis redditur *c. de Diacono 1. & c. seq. qui Cleric. vel vovent.* proinde Sponsalia de futuro antea contracta non amplius possunt obligare; obligarent enim ad impossibile.

4. Professione Religionis à Sede Apostolica approbatæ; quia cum hæc solvat ipsum Matrimonium ratum *c. ex publico 7. de convers. conjugat.* longè magis solvet Sponsalia de futuro, quæ minus arctum inducunt vinculum.

5. Votis Simplicibus, in Societate JESU post biennium Novitiatus edi solitis; nam & istis vovens verè Religiosus, & inhabilis fit ad Matrimonium contrahendum *ex Constit. Gregor. XIII. incipit, Ascendente edita, 8. Calend. Junij 1584.*

6. Si unus Sponsorum contrahat Sponsalia de præsentibus cum alia validè *c. si inter 31. b. tit. & c. duobus 1. de Spons. duor.* quia Sponsalia de præsentibus, seu Matrimonium sunt vinculum fortius; adeoque dirimit Sponsalia de futuro, quæ sunt vinculum minus forte.

7. Fornicatione carnali alterius Sponsi *c. quemadmodum 25. de Jurejur.* quia Sponsus sub conditione Matrimonium promississe censetur, si & alter contra Sponsalium fidem non egerit; nam alioquin fidem frangenti fides servanda non est. Item quæcunque causa ad divortium sufficit, ea multò magis sufficit ad Sponsalia solvenda. Sufficit autem fornicatio conjugis ad faciendum divortium, ergo &c.

8. Sponsorum altero lapsio in fornicationem Spiritualem, sive Hæresin, aut Apostasiam *arg. c. fin. de convers. conjugat. & c. questvit 2. de divort.* secundum quos textus ejusmodi fornicatio justam causam præbet divortio conjugum, igitur etiam dissolutioni Sponsalium. Accedit; quia hoc casu fit notabilis mutatio, ut adeo obligatio Sponsalium videatur cessare, cum non censeferi possint obligare cum periculo salutis, & tanto incommodo, quod fideli immineret ex hujusmodi Matrimonio, ut taceam pro-

R. P. Schmalzgrueber L. IV.

brum, & infamiam, quæ ex præfidia confortis etiam in innocentem redundant.

9. Superveniente, vel postea primùm cognita notabili circumstantia ex parte alterius Sponsi, qui illum deteriore, & Matrimonij contractum notabiliter difficiliorem reddat, ut colligitur ex *c. quemadmodum cit.*

10. Deficiente, vel non impleta conditione, sub qua Sponsalia fuerunt inita; quia eo casu deficit consensus, cum hic relatus sit in eventum conditionis *c. de illis 3. de condit. apposit.*

11. Lapsu termini Matrimonio ineundo præfixi, si hic, ut *infra n. 195.* dicitur, statutus sit finiendæ obligationi *c. sicut te 22. b. tit.*

12. Discessu Sponsi in remotas terras, Sponsâ inficiâ, aut invitâ secundum communem sententiam Interpp. *in c. de illis 5. b. tit.*

13. Legitima dispensatione Superioris, nempe Summi Pontificis.

Ex his aliqua examinabuntur sub proprijs Titulis: cætera, quæ proprium locum non habent, hic discutientur.

Quæritur 2. an, & quando dissolvi mutuo consensu Sponsalia à puberibus contracta possint? *Et 1. quidem dubitatur, an licet sic dissolvantur? Ratio dubitandi sumitur ex c. prætera 2. b. tit.* ubi Innocentius, vel potius Alexander III. ut observat *ibid.* Gonzal. *n. 1.* dicit, Sponsos, qui de Matrimonio contrahendo purè, & sine omni conditione fidem dederunt, commonendos, & modis omnibus inducendos, ut præstitam fidem servent; si autem se ad invicem admittere noluerint, ne fortè deterius inde contingat - - - hoc posse in patientia tolerari: quibus verbis aperte videtur indicari, hanc Sponsalium dissolutionem permissi solum, tanquam malum è duobus minùs; cons. ipso Jure fieri non posse. Et ita sentiunt Gloss. *ibid. V. in patientia tolerari*, Joan. Andr. *in c. de illis 5. b. tit. n. 1. in fin.* Lancellot. *Instit. Jur. Canon. l. 2. de Sponsal. V. tolerari.*

Sed respondendum est distinguendo: Vel enim nulla rationabili causa luadente, ex mera animi levitate, vel ex ira subito ortâ, aut alia animi passione Sponsalibus renuntiant Sponsi mutuo, vel justâ aliquâ causa urgente. Si primum dissolutio culpâ non vacat, ut rectè Perez *D. 9. de Matr. sect. 1. n. 5.* Gobat. *Theol. Exper. tr. 10. n. 242.* Wiest. *hic n. 94.* Si secundum, mutuo consensu Sponsalia licet dissolvi possunt; quod enim solo consensu contractum est, contrario dissensu iterum dissolvi potest, cum nihil tam naturale sit, quàm eo genere quidve dissolvere, quo colligatum est, ut ait Ulpianus *l. nihil 35. ff. de R. J.* Ubi tamen sunt tria observanda. Unum est, ut consensus in dissolutionem ex utraque parte sit liber, non metu, aut precibus importunis

E 2

ex-



extortus; nam remissio, quæ ab invito extorqueretur, minimè ab obligatione liberat. Sanch. l. 1. de Matr. D. 52. n. 3. Pal. tr. 28. D. 1. p. 17. n. 2. Alterum, ut remissio ista sit mutua; aliàs tantum illa pars liberabitur, cui facta est remissio, & non ea, quæ remisit jus sibi quæsitum. Pal. loc. cit. Tertium, ut sufficienter sit nota partibus, & acceptata utrinque. Pont. l. 12. de Sponsal. c. 9. n. 1.

157 Neque obstat c. præterea cit. quia ibi Pontifex non negat, quod Sponsi à Sponsalibus inter se contractis ex causa rationabili mutuo consensu resilire possint; imò id Jure permissum apertè insinuat, dum ea comparat contractui Societatis, quam mutuo consensu dissolvi posse omnes concedunt. Cæterum quòd addat monendos esse Sponsos, ut fidem datam servent, id ideo factum credi potest, quia, si dissolutio fiat sine justa causa, culpà non vacat; si verò hoc Sponsi justa ex causa quidem, sed publicè ignota faciant, instantiæ notam dant, & aliquando etiam offensionis vulgi, quod hujusmodi recessum à Sponsalibus, tanquam violationem fidei, & Juramenti. Et hinc plurium Germaniæ nostræ Diocesium praxis est, ut dissolutio Sponsalium, si hæc coram Parocho, & testibus celebrata, vel aliunde publicè nota sint, non permittatur Sponsis, nisi causâ prius ad Ordinarium delatâ, & ab hoc approbatâ, ut testis est Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1. fin. Gobat. tr. 10. cit. n. 260. § 264. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 8. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 9. § 10. Pirh. hic n. 43. Wiestner n. 95. Imò in Diocesi Constantiensi sub casu reservato prohibitum esse, ne publicorum Sponsalium dissolutio propria autoritate fiat, perhibet Gobat. l. cit. n. 262. Dici etiam potest cum Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1. §. mibi Pontificem in textu cit. solum loqui de casu, quo unus Sponsorum v. g. mulier cupiat sibi fidem servari, sed vir omnibus modis renuat, cupiatque Sponsalium obligationem sibi remitti, quia abhorret à muliere; tunc enim sanè est commonendus, & omnibus modis inducendus, ut præstitam fidem observet; si autem bonus exitus non speretur, toleranda erit remissio, & dissolutio, quæ ex parte mulieris fit non mera voluntate, sed admixto involuntario; idque non sine peccato viri, quod tamen permittitur non approbando, sed tolerando, ut majora incommoda evitentur.

158 Dub. 2. utrum ita remitti mutuo contrahentium consensu possint Sponsalia etiam jurata? Et quidem, si Juramentum illud in partis favorem præstitum sit, conveniunt satis DD. mutuo consensu illa remitti posse. Ita enim expressè Abb. in c. a. b. tit. n. 3. Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5.

n. 1. Sanch. de Matr. l. 1. D. 52. n. 6. Gutier. c. 24. de Matr. n. 1. Conink D. 23. dub. 1. n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1. §. addi, Pal. tr. 28. D. 1. p. 17. n. 4. Gobat. Theol. Exper. tr. 10. n. 240. § 297. Sporer de Matr. n. 196. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 6. Vallens. hic §. 4. n. 1. Zoel. n. 25. Engl. §. 3. n. 2. Pirh. n. 40. König n. 60. Schamb. n. 59. Wiest. n. 93. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 2. Ratio est; quia Juramentum sequitur naturam, & conditiones actus, cui adjectum est arg. Reg. accessorium 42. in 6. igitur sicut simplex promissio Matrimonij, ita & jurata mutuo consensu dissolvi potest. Imo omni Juramento, quod in favorem, sive bonum, & utilitatem hominis præstitum est, inest tacita hæc conditio, Nisi ab isto remittatur.

Controversia moveri potest de casu, 159 quo Juramentum principaliter in honorem DEI est præstitum, ut si intuitu pietatis quispiam juret puellæ pauperi, se eam in uxorem ducturum. Negat eo casu Sponsalia sic jurata dissolvi posse Abb. in c. 2. cit. fin. Alex. de Nevo ibid. n. 28. Sylv. P. Sponsal. q. 10. cas. 1. Sot. l. 8. de Just. q. 1. art. 9. ad 2. & alij apud Sanch. l. cit. n. 7. Et probari videtur 1. ex doctrina S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 9. ad 2. ubi ait eum, cui aliquid promittitur intuitu pietatis, non posse remittere. 2. Juramentum, factum DEO intuitu pietatis, æquivalere Voto, ut tradunt omnes, in Voto autem nihil potest persona privata, cum soli DEO jus acquiratur. 3. id Juramentum præstatum DEO, cujus juri alter renuntiare nequit.

Sed dicendum, etiam hoc casu ipsius 160 puellæ, & suo jurantis consensu Sponsalia dissolvi posse. Ita Zabarell. in c. 2. cit. n. 4. Brunell. de Sponsal. concl. 9. n. 2. Sanch. n. 8. Gutier. n. 1. §. §. n. 2. Rosignol. de Sponsal. præf. 14. n. 4. Magnif. P. Schmier n. 5. alique cit. supra. Ratio est; quia hujusmodi Juramentum DEUS non acceptat, nisi in utilitatem partis, scilicet puellæ, quæ cum promissionem non acceptare, & acceptam remittere valeat, etiam tali promissioni, & Juramento ei accessorio inest tacita conditio, Nisi ista Matrimonium respuat, aut ejus promissionem acceptatam remittat. Proceditque hoc, quamvis per copulam sequentem Sponsalia fuerint confirmata, prout à S. Congr. declaratum refert Pignatell. tom. 9. conf. 133. n. 45. cum enim Sponsalia per copulam carnalem post Trid. Concil. non amplius transeant in Matrimonium, majorem vim, aut insolubilitatem non consequuntur, quam antecederent habuerint. Magnif. P. Schmier l. cit. n. 7.

Neque obstat Argumenta contraria. 161 Ad 1. S. Thomas l. cit. prout ex adductis ibi exemplis constat, expressè loquitur de



casu, quo Juramentum, & res promissa non tota redundat, & cedit in utilitatem hominis, cui juratum est, quale est, si quis juret alicui se ingressurum Religionem. *Ad 2.* etiam quando res Voto promissa tota cedit in alterius utilitatem, ut si promittam me Petro pauperi daturum Eleemosynam, obligatio Voti ab isto remitti potest. *Ad 3.* licet Deo per tale Juramentum acquiratur Jus, & huic directè homo renuntiare nequeat, potest tamen indirectè, & consequentè; nam eo ipso, quod iste cedat jure suo, ut potest, consequenter cessat Jus Dei, quod annexum est Juri hominis.

**165** Quæritur 3. quomodo per fornicationem cum alio solvantur Sponsalia? *¶* solvantur solum ex parte innocentis, ita, ut hic ab obligatione illorum liberetur: non verò ex parte nocentis; nam iste adhuc, si innocens ita velit, obligabitur ad eorum impletionem, ne ex iniquitate sua commodum referat, & innocentium damnum, ac præjudicium generetur. Ita statuitur c. *quemadmodum 25. de Jurejur.* & docent Sylv. *V. Sponsalia q. 10. cas. 7.* Brunell. *de Sponsal. concl. 3. n. 4.* Sot. *in 4. dist. 27. q. 2. art. 5. §. septimo dirimuntur.* Covar. *p. 1. de Sponsal. c. 5. in 1. n. 2.* Sanch. *l. 1. de Matr. D. 55. n. 6.* Gutier. *c. 31. de Matr. n. 2.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 10.* Engl. *bic §. 3. n. 11.* Pirh. *n. 60.* Schamb. *n. 96.* König. *n. 72.* Wiest. *n. 104.*

**166** Dub. 1. An solum Sponso ob fornicationem Sponsæ resiliere à Sponsalibus liceat, an verò etiam Sponsæ, si fornicationem commiserit Sponsus? *Rationem dubitandi facit c. quemadmodum cit.* quod expressè solum loquitur de fornicatione Sponsæ, ut adeo constitutio ejus cap. non videatur ad fornicationem Sponsi extendi posse. *Conf.* quia in fornicatione Sponsæ major est turpitudò.

Sed dicendum, etiam Sponsam innocentem resiliere posse, si fornicationem Sponsus commiserit. Ita Abb. *in c. 25. cit. n. 4.* Menoch. *de arbitr. cas. 455. n. 5. fin.* Covar. *p. 1. de Sponsal. c. 5. pr. n. 2.* Henric. *l. 11. c. 14. n. 6.* Sanch. *l. cit. n. 4.* Gutier. *n. 1.* Laym. *n. 10. cit. §. deinde.* Conink *D. 23. dub. 7. n. 1.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 25. n. 2.* Magnif. P. Schmier *p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 108.* & alij *suprà allegati.* Ratio est; quia quoad hoc mas, & femina ad imparia non judicantur, cum eadem sit utriusque ratio; nam uterq; ob Sponsalium contractum obligatus est suum corpus nemini tradere, sed comparti servare in Matrimonij usum, quam obligationem violat ille, qui fornicatur. *Conf.* à pari; nam propter adulterium non tantum maritus innocens divertere, & divorcium facere ab uxore nocente potest, sed etiam uxor innocens à marito nocente. igitur etiam utriusque hoc licitum erit in Sponsalibus.

*Ad Rationem dubitandi in contrarium* 164 allatam, licet c. *cit.* expressè loquatur tantum de fornicatione Sponsæ, rationes tamen ibidem allatæ locum habent etiam in fornicatione Sponsi; nam & in promissione Sponsi subintelligi conditio debet, *Si is contra regulam desponsationis non venerit.* *Ad Conf.* turpitudò illa major non obstat; non enim propter turpitudinem delicti tantum, sed magis propter fidem Sponsalium violatam Sponso innocenti divertere à Sponsalibus permissum est. atqui fides Sponsæ data pariter violatur per fornicationem Sponsi. igitur ob hanc etiam sponsa à Sponsalibus potest divertere.

Dub. 2. An, & cui à Sponsalibus resiliere liceat casu, quo uterq; Sponsus fornicationem commisit? Triplex est Sententia. *Prima* vult eo casu neutri licitum esse recedere. Ita Paludan. *in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 17. §. quarto in compensando* Bonacin. *de Matr. q. 1. p. 3. n. 8.* Perez *de Matr. D. 9. sect. 16. n. 2.* Rosignol. *de Sponsal. II. prenot. 9. n. 4.* Magnif. P. Schmier *p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 116. §. seqq.* Fundantur 1. quia quando utrinque concurrat æquale jus, activum, & passivum, inducitur mutua compensatio, etiam in delictis *l. si ambo 10. §. quoties 2. & l. fin. ff. de compensat.* sed quando Sponsus, & Sponsa fornicantur, ex hoc delicto, utrinque jus æquale activum, & passivum concurrat, nam si Sponsa fornicetur, habet Sponsus jus resiliendi, & si Sponsus, jus resiliendi habet Sponsa, ut dictum est ad *Dub. prec.* ergo &c. 2. si unus ex Sponsis hoc casu à Sponsalibus posset recedere, tunc ob violatam fidem. atqui dum uterque fornicationem commisit, nullus alteri obijcere potest violatam fidem, cum uterque sit violatæ fidei reus. ergo &c. 3. si uterque conjux commisit adulterium, neuter agere ad divorcium potest *c. intelleximus 6. Adulter.* quia uterque eodem se luto conspurcavit. ergo nec Sponsorum aliquis à Sponsalibus potest recedere, casu, quo uterque fornicationem commisit.

*Secunda sententia recessum à Sponsalibus hoc casu permittit soli Sponso.* Ita Henric. *l. 11. de Matr. c. 14. n. 6.* Sanch. *l. 1. de Matr. D. 55. n. 9.* Gutier. *c. 31. n. 4.* Conink *D. 23. dub. 7. concl. 6.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12.* Pont. *l. 12. de Sponsal. c. 17. n. 3.* Pirh. *bic n. 62.* Schamb. *n. 97.* König. *n. 63. dub. 4.* Nituntur 1. quia ubi delicta sunt imparia, non admittitur compensatio. sed ubi Sponsus, & Sponsa fornicantur, delicta sunt imparia; nam fornicatio Sponsæ longè est foedior, eamque viliores reddit, quam Sponsum, ut eruditè ostendit Tiraquell. *l. 1. connub. n. 45.* 2. quando Sponsa post Sponsalia tactus obscenos admittit ab alio, potest resiliere Sponsus; at Sponsa non potest, etiam-



etiam si Sponsus oscula, vel tactus obscœnos admittat, ut *infra n. 181.* ostendetur. ergo idem de fornicatione dicendum. **3.** Mater Luxuriosè vivens non potest filiam ob ejusmodi causam exheredare, potest tamen pater, esto & ipse luxuriosè vivat, ut, notant Covar. *in c. Raynutius pr. n. 15. de testam. Molin. tr. 2. de J. & J. D. 176. n. 15.* cum alijs: & hoc non ex alia causa, quàm quòd fornicatio fœminæ sit longè gravior, quàm sit fornicatio viri.

**167** *Tertia*, & meo iudicio tenenda cum Pal. *tr. 28. D. 1. p. 25. n. 10.* quem sequitur P. Wiest. *hic n. 106.* vult hoc casu utriusque Sponsi recessum à Sponsalibus permissum esse. Et hoc videtur probari **1.** ratione; quia hoc casu utriusque Sponsi datur sufficiens causa diffidendi de observatione fidei conjugalis, ob quam causam præcipuè permissum est Sponsis recedere à Sponsalibus in casu fornicationis ab altero tantum commissæ. **2.** à pari; quia, ut communis sententia habet, quando in executione Sponsalium uterque Sponsus culpabilis est, delicta non compensantur, sed recessus à Sponsalibus utriusque permittitur. ergo etiam non compensantur delicta, sed uterque à Sponsalibus potest recedere, quando uterque fornicationem commisit, **3.** quando Sponsus prius fornicatus est, Sponsæ jus absolutum quæsitum est resiliendi, & extincta obligatio standi Sponsalibus. atqui jus istud per fornicationem Sponsæ subsequenter non extinguitur, nec obligatio standi Sponsalibus reviviscit, ergo &c.

**168** Neque contrarium efficaciter probant Argumenta primæ Sententiæ. *Ad 1.* Regula ibi posita procedit, quando æquali posito delicto, cessat causa, ob quam innocentem aliàs actio contra nocentem datur, atqui hoc non contingit in casu dubij; nam ut ostensum est, causa præcipua, ob quam resiliere à Sponsalibus ob fornicationem alterius licet, est diffidentia de observatione fidei conjugalis, quæ manet, etiam si uterque fornicationem commiserit. *Ad 2.* Etsi hoc casu nullus alteri possit objicere violatam fidem, quia retorqueri in eum similis violatio possit; tamen uterque diffidere potest de alterius fide deinceps servanda. *Ad 3.* à Matrimonio ad Sponsalia hoc casu non bene ducitur Argumentum: quia Sponsalia, quavis notabili superveniente mutatione, & alijs etiam modis dissolvi possunt; Matrimonium autem quoad cohabitationem, & thorum multo difficilius, & ex causis tantum gravissimis.

**169** Nec efficaciora sunt Argumenta sententiæ secundæ. *Ad 1.* Argumentum hoc nimium probat; probat enim, quòd neque in adulterio compensatio detur, quando uterque conjugum ejus commissi reus est,

cum adulterium uxoris longè turpius sit adulterio mariti. Sicut igitur in adulterio non consideratur major fœditas, sed fides violata, ita & in Sponsalibus spectanda est ratio præcipua, ob quam licentia resiliendi datur. *Ad 2.* disparitas dabitur *infra n. 180. & seq.* *Ad 3.* in casu ibi adducto attenditur major turpitudine delicti; in Sponsalibus quoad potestatem resiliendi suspecta fides, quæ, ut antè dixi, suspecta manet, etiam si Sponsus uterque fornicationem commiserit.

Dub. **3.** utrum à Sponsalibus resiliere liceat ob fornicationem, sive copulam carnalem vi extortam? Negant Tabien. *V. Sponsalia q. 9. n. 10. cas. 6. Armill. V. eod. n. 12.* Et videtur istud probari. **1.** quia sic fornicationem patiens non violat fidem, neque suspicionem ingerit, quòd eam constante Matrimonio violaturus sit. **2.** oppressio violenta non facit locum divortio in conjugibus. ergo neque in Sponsis dat causam resiliendi à Sponsalibus. **3.** Sponsa rapta, quantumvis à raptore per vim violata sit, debet Sponso restitui *can. desponsatas 46. caus. 27. q. 2.*

Sed respondendum est cum distinctio. **1.** ne: Vel enim ita vi corrupta est Sponsa, vel Sponsus. Si primum potest illam repudiare Sponsus, & Sponsalia cum ea facta dissolvere. Ita Gloss. *in c. quemadmodum 25. V. oculos de Jurejur. Abb. ibid. n. 12. Alex. de Nevo n. 17. Sylv. V. Sponsalia n. 10. cas. 7. Navar. Man. c. 22. n. 27. Henricq. l. 11. c. 14. n. 6. Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 2. Sanch. l. 1. de Matr. D. 55. n. 7. Gutier. c. 31. de Matr. n. 3. Conink D. 23. dub. 7. concl. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 10. Pal. tr. 28. D. 1. p. 25. n. 5. Zoef. hic n. 41. Schamb. n. 96. König n. 72. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 102. & colligitur ex *can. raptor 33. caus. 27. q. 2.* ubi raptus violentus Sponsæ non consentientis agnoscitur tanquam sufficiens causa, ut à Sponsalibus recedere Sponsus possit. *Excipit Laym. l. cit. n. 11. v. secundum*, si aperte constet Sponsæ fornicationem sine omni ejus culpa accidisse, v. g. in somno; tunc enim probabiliter putat dici, quòd Sponsus resiliere non possit, cum exinde Sponsa tam magnum dedecus non contrahat.*

*Si secundum*, Gloss. *in can. sic quippe 45. V. queritur caus. 27. q. 2. Navar. Man. c. 22. n. 27. v. 9. Gutier. n. 3. cit. v. contrarium* putant non esse distinctionem faciendam inter Sponsum, & Sponsam, ita, ut etiam Sponsæ recessus sit licitus, si vi corruptus sit Sponsus; quòd vir, & mulier quoad fornicationem ad imparia non judicentur. Sed quia principium hoc solum procedit, quando fornicatio Sponsi est culpabilis, non verò, quando inculpabilis, ideo cum Sanch. *n. 8. Laym. n. 11. Pal. n. 6.*



n. 6. Pirh. hic n. 61. Wiest. n. 108. & alijs dicendum, non posse Sponsam vicissim recedere à Sponsalibus, quando Sponsus vi corruptus est, & in hoc omni culpa vacat.

173 Ratio utriusque partis, & simul disparitatis est; quia Sponsa vim passa multo fit vilior Sponso, cui illam, postquam ab alio etiam per vim corrupta est ducere, probrosum simul, ac periculosum est, ne prolem alienam pro sua alat: contra verò ejusmodi violentia Sponso illata eidem aut nullam, aut exiguam notam affert, ac proinde cum eo etiam post factum ejusmodi inire Matrimonium Sponsa nec probrosum, nec periculosum est. *Excipit* Pal. n. 6. cit. si Sponsus per vim Sodomiticè cognosceretur; quia negari non potest eum ob prædictum stuprum viliores redditum, & probrosum esse faminae sic stupratum ducere.

174 Neque obstant Argumenta n. 170. proposita. *Ad* 1. in hac quaestione recessus à Sponsa non oritur ex violatione fidei Sponsalitiæ, sed potius ex notabili mutatione, quæ non fuit antecederet prævisæ. *Ad* 2. Nego *Conf.* nam cum Matrimonium æctius inducat vinculum, quam Sponsalia, mirum non est ad Matrimonij solutionem quoad thorum, & cohabitationem graviores requiri causas, minores sufficere ad dissolvenda Sponsalia. *Ad* 3. ibi per Sponsam intelligitur Sponsa de præsententi: vel si sponsa de futuro intelligatur, illa tum solum sponso reddenda est a rapto, qui eam violavit, quando id Sponsus voluerit, & petierit.

175 Dub. 4. An sufficiens causa resiliendi à Sponsalibus sit fornicatio commissæ ante Sponsalia, sed ignorata? Negat cum quibusdam alijs Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 16. & tertio in opposendo, & n. 34. & *supplem. cod. art. 3. dub. 4.* & videtur hoc colligi ex c. *quemadmodum* 25. de *Jurejur.* ubi dicitur, quod Sponsus non possit Sponsam objicere fornicationem præcedentem, sed tantum subsequenter. *Conf.* ob fornicationem subsequenter ideo licitum est recedere à Sponsalibus, quia verisimile non est, quod Sponsa in Matrimonio sit servatura fidem, quæ Sponsalium fregit, atqui hæc ratio deficit in fornicatione præcedenti; multi enim ante Sponsalia incontinentes inveniuntur, qui ijs initis continent, & ad hoc Matrimonio junguntur, ut contineant.

176 Sed iterum distinguendum est inter fornicationem commissam à Sponsa, & inter commissam à Sponso; nam si Sponsus fornicationem commisit ante Sponsalia, quam ignoravit Sponsa, etsi dein hoc illa resciat, à Sponsalibus tamen ipsa resilire non potest, Sanch. l. 1. de Matr. D. 63. n. 9. Bonac. de Matr. q. 1. p. 8. n. 1. Co-

nink D. 23. dub. 7. n. 72. Zoel. hic n. 43. Schamb. n. 101. König n. 72. &. *Sane* Wex *Ariadn.* p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 27. Ratio est; quia per hoc non fit Sponsus notabiliter vilior, nec notâ gravi afficitur Sponsa, si tali nubat. *Excipitur* 1. si ejusmodi fornicatio antecederet sit frequentata, & propterea Sponsam meritò dubiam redderet de priori in alias, quàm se affectu, fidèque conjugali non servanda; aut nisi prolem ex præcedente fornicatione habuisset deprehenderetur: tum enim Sponsæ justam causam resiliendi præberi censent Conink n. 56. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 11. & reliqui *suprà.* *Excipitur* 2. nisi Sponsa Sponsaliorum tempore ad ea non consensisset, si Sponsum fornicarium esse scivisset; quia tunc defecisset consensus. Et hanc ob causam Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 110. putat univèrsaliter posse ob hanc causam à Sponsalibus recedere etiam Sponsam, quæ Virgo honesta est; quia talis procul dubio non æquè intendit nubere viro impudico, quàm pudico.

Quodsi Sponsa corrupta fuit ab alio<sup>177</sup> ante Sponsalia, & id Sponsus ignoravit, existimans eam esse Virginem, potest ille renuntiare Sponsalibus, Ita Molina. tr. 2. D. 272. n. 4. Sanch. l. 1. de Matr. D. 63. n. 3. Gutier. c. 34. de Matr. n. 3. Conink D. 23. dub. 7. n. 57. Perez *sect.* 14. n. 3. Zoel. hic n. 43. Engl. §. 3. n. 11. Pirh. n. 62. Schamb. n. 101. König n. 72. &. *affirmativam*, Wiest. n. 108. Wex *Ariadn.* p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 27. Ratio est, quia est notabilis mutatio, & ignominiosum est viro faminam corruptam ducere: quare Sponsus graviter decipitur, & tantum consentit per errorem dantem causam contractui, ideoque is rescindi à decepto potest. Idem dicendum, si Sponsus contraxit cum Vidua, quam Viduam quidem esse sciebat, sed ignorabat eam commississe fornicationem; nam & ipsa ratione istius facta est vilis, & impudica, & probrosum est viro ducere inhonestam, quam ipse putabat esse honestam Viduam Navar. *Man. c.* 22. n. 17. Sanch. de Matr. D. 63. cit. n. 5. Conink n. 58. *fin.* König n. 72. cit. &. *textus.*

Eandem resiliendi potestatem San<sup>178</sup>chez n. 3. cit. cum alijs asserit Sponso, qui contraxit cum Vidua honesta, quam putavit esse Virginem; quia vilior est Virgine, & vir talem ducendo fit Bigamus: quod videtur esse grave incommodum. Sed Conink n. 58. cit. id putat esse difficile ob duplicem rationem. 1. quia hæc incommoda non videntur tanti æstimanda, cum in contrahente vix possit esse serius animus aliquando suscipiendi Statum Clericalem: imò in pluribus ne quidem est aptitudo ad talem Statum ob defectum doctrinæ, aut quia jam antè Irregulares erant;

2. quia



2. quia Sponsus sibi debet imputare, quod Viduam pro Virgine duxerit, nec de statu Sponsæ prius inquisierit, cum id facile potuisset facere. Aliud est in fornicatione, quæ occulta est, nec tam facile potest sciri: quare Sponso non est imputanda ejus ignorantia. *Excipit* Conink, si aut Sponsus actu gestaret habitum; aut ut Clericus alicui Ecclesiæ deserviret, atque ita cum notabili suo emolumento Clericali privilegio gauderet, quo per tale Matrimonium esset privandus; aut si illa tanquam Virginem se Sponso vendidisset; quia tunc dolo videretur eum induxisse.

179 *Ad argumentum sumptum ex c. quem- admodum cit.* dicendum, id intelligi debere, quando fornicatio præcedens non fuit ignorata à Sponso; nam cum tali contrahendo, videtur mores ejus approbare: quod præsumi nequit in casu, quo fornicatio antecederet commissa ignorata est à Sponso; cum enim nihil sit volitum, nisi quod est præcognitum, ignorans non præsumitur approbare. *Ad Conf.* ratio ibi assignata est aliqua, sed non adæquata; nam præterquam quod fornicatio subsequens, faciat suspensionem de fidelitate non observanda in conjugio, etiam inducit notabilem mutationem, & circumstantiam, quæ, si tempore Contractus Sponsalium extitisset, & fuisset cognita, merito absterere Sponsum ab illo ineundo potuisset. hæc autem ratio pugnat etiam in casu, quo fornicatio Sponsæ præcessit, sed fuit ignorata à Sponso.

180 *Dub. 5.* An sufficientem causam resiliendi præbeant tactus impudici, post contracta Sponsalia admitti à Sponso, vel Sponsa? *1.* si Sponsa permittat se turpiter tangi ab alijs, licet Sponso resiliere, ut cum communi docet Covar. p. 2. de Sponsal. c. 7. §. 6. n. 3. Sanch. l. 1. de Matr. D. 55. n. 5. Gutier. c. 31. de Matr. n. 2. Conink D. 23. dub. 7. n. 56. Pont. l. 12. c. 17. n. 3. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 10. Pal. tr. 28. D. 1. p. 25. n. 7. *Ratio est*, quia censetur impudicè vivere, nec potest vir eam sine gravi nota ducere.

At si Sponsus hujusmodi oscula, & tactus impudicos exercent, Ochagavia quidem de Sponsal. q. 23. Pal. p. 25. cit. n. 8. & hoc teste alij neotericis volunt idem tenendum, quod modò dictum de Sponso est, nempe & Sponsæ dari sufficientem resiliendi causam: in quam sententiam etiam inclinat Gutier. c. 31. de Matrim. n. 1. in fin. *1.* quia etiam vir talia faciens dicitur impudicè vivere, & justè timeri inde potest periculum fornicationis, *2.* quia prædictis osculis, & tactibus fides in Sponsalibus data videtur violari; nam contrahentes Sponsalia promittunt sibi invicem corpus suum reservare intactum, quod non observat Sponsus committens tactus, & oscula impudica, *3.* quia hæc commit-

tens suspensionem non levem ingerit minùs se amaturum Sponsam, quam alias.

Sed communis sententia cum Sanch. 181 n. 5. cit. Conink. n. 56. Laym. n. 11. Zesf. n. 40. Schamb. n. 96. König n. 73. dub. 4. Pirh. n. 61. Wiest. n. 108. negat ob hanc causam Sponsæ permitti recessum à Sponsalibus, ex ratione; quia per hoc non redditur vir ita infamis, nec id est dedecus Sponsæ. *Excipiunt*, nisi ejusmodi tactus, & oscula essent ita frequentia, ut indicarent Sponsum alteram magis amare, aut fidem Sponsæ non servaturum.

Neque obstant Argumenta in contrarium allata. *Ad 1.* vita impudica Sponsi, nisi sit contra fidem in Sponsalibus datam, non præbet Sponsæ sufficientem resiliendi causam, modò inde in ipsam non redundet speciale dedecus, quod communiter non contingit ex Nuptijs cum Sponso, qui hujusmodi oscula, & tactus commisit. *Ad 2.* Sponsalia contrahentes solum promittunt se corpus suum non tradituros ulli alteri, quam promissionem adhuc observat Sponsus, licet oscula, & tactus impudicos committat. *Ad 3.* hoc solum verum est, quando illa committit frequenter secundum exceptionem superius datam.

*Dub. 6.* quanam, & qualis probatio stupri, seu fornicationis requiratur ad hoc, ut ob eam Sponsalia resolvi possint? *Videtur* sufficere probatio semiplena arg. can. dixit. 2. caus. 32. q. 1. ibi: *Ubiunque est fornicatio, vel fornicationis suspicio, libere uxor dimittitur*; nam si ob suspensionem fornicationis uxor dimitti potest, multo magis potest non admitti; quia turpius ejicitur, quam non admittitur hospes. *Conf. ex c. præterea 2. h. tit.* ubi affinitas ad rescindenda Sponsalia satis probatur per confessionem confanguinei, confitentis se cum Sponsa peccasse; si enim per unum testem, & quidem complicem satis probatur affinitas illegitima, cur non etiam fornicatio?

Sed dicendum, ut ad dissolutionem Sponsalium ex causa stupri, aut fornicationis procedi possit, necesse esse, ut de ea constet vel ex indubitatis indicijs, puta deprehensione in rebus Venereis, uteri gestatione, partus exclusione, vel per ipsius vitiatæ propriam confessionem, vel per testes fide dignos, vel per alias plenas probationes arg. l. fin. C. de Probat. Abb. in c. 1. de Adult. n. 5. Zypæus de Sponsal. c. 13. §. 50. & 51. Schneidevvin ad Inst. de Nupt. p. 4. n. 61. König h. c. n. 74. *Ratio est*; quia Sponsa præsumitur Virgo, donec contrarium plenè probetur. *Excipitur*, nisi Sponsam vitiatam fornicatione cum altero commissa ferat communis fama, & sic illa facta sit infamis de isto crimine; tunc enim citra plenam probationem Sponsalia dissolvi possent, quòd hoc casu facta sit gravis mutatio ex parte Sponsæ. Zypæus h. tit. con-



consult. l. n. 5. ubi tamen salubriter monet, ne Judex rumores, & detractiones illorum, qui progressum Sponsalium malitiosè impedire contendunt, pro fama, & infamia recipiat.

184 *Ad Argumentum* sumptum ex can. dixit cit. ut textum istum interpretatur Gl. ff. ibid. v. suspicio, Sanch. l. 10. de Matr. D. 12. n. 41. & alij ab hoc cit. id intelligendum est de suspicione violenta, & tali, quæ pro veritate habeatur, & plenè probationis loco est. *Ad Conf* negatur paritas: nam in c. preterea cit. agitur de peccato, & salute animæ, ne scilicet Matrimonium contrahatur cum impedimento dirimente, ubi tutior tenenda via est, & semiplena probatio recipienda. At in casu Dubij non agitur de peccato vitando, nec de valore Matrimonij, sed tantùm de jure privatorum, utrum scilicet per fornicationem extinctum sit jus Sponsæ petendi adimpletionem Sponsalium, ubi asserenti incumbit probatio, & si intentionem suam sufficienter, ac plenè probare nequeat, contra eum pro negante præsumetur, & judicabitur.

185 *Quæritur* 4. an justam à Sponsalibus resiliendi causam præbeat notabilis mutatio, seu circumstantia, Sponsalibus superveniens, aut etiam ea præcedens, sed post contractum Sponsalium primùm cognita? R. utroque casu parti alteri permitti recessum à Sponsalibus. Ita Sylvest. v. Sponsalia q. 10. cas. 17. Sanch. l. 1. de Matr. D. 62. n. 3. & D. 63. n. 2. Conink D. 23. dub. 8. Tann. tom. 4. D. 8. q. 1. n. 69. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 18. § 19. P. d. tr. 28. D. 1. p. 27. 28. § 29. Gobat. Theol. Exper. tr. 10. n. 293. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 23. § 24. Zoel. hic n. 46. Engl. §. 3. n. 11. v. octavo, Pirh. n. 63. Schambog. n. 102. § 104. König n. 75. Wiest. n. 110. Magnif. P. Schamer p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 137.

186 *Ratio de primo casu*, quo notabilis mutatio supervenit contractui Sponsalium, est; quia promissio non obligat ultra promittentis intentionem, nemo autem præsumitur obligare voluisse ad talem casum difficilem, propter quem prævisum quisvis homo prudens, & cordatus à Matrimonij promissione fuisset absterritus, præsertim in Sponsalibus, quæ cum amplectendi Status perpetui obligationem inducant, magnam libertatem in contrahentibus exigunt, ita, ut etiam Juramento ijs adjecto ex dispositione Juris insit tacita conditio, *Si res in eodem statu permaneat.*

187 *Ratio de secundo casu*, quando scilicet circumstantia ejusmodi jam priùs extitit, sed postea primùm est cognita, est; quia in Jure paria sunt non esse, & non apparere l. duo sunt 30. ff. de testam. tutel. item aliquid supervenire, & præcedere, sed ignorari l. in lege 77. ff. de contrab. empt. R. P. Schmalzgrueber l. IV.

ergo perindè est, an notabilis mutatio primùm superveniat Sponsalibus, an verò ejusmodi circumstantia jam priùs extiterit, sed fuerit ignorata; & cons. sicut Sponsalibus inest conditio tacita, *Si res in eodem statu permaneat*, ita etiam iisdem inest ista, *Nisi notabilis, & Matrimonij statum notabiliter difficiliorem reddens circumstantia appareat.* Extenditur hoc etiam ad Sponsalia jurata; quia Juramentum includit omnes condiciones contractûs, cui adjicitur l. su. C. de non num. pecun. ac proinde non est necesse tali casu relaxationem Juramenti petere, Sanchez. l. 1. D. 67. n. 2. Pirh. hic n. 63.

Et debet hoc casu Sponso, vel Sponsæ, asserenti se non contracturum fuisse Sponsalia, si talis causa à principio extitisset, in foro utroque adhiberi fides, si tamen perpenis circumstantijs verisimile sit non promissurum fuisse, si talis causa fuisset præcognita. Laym. l. cit. Sanchez D. 62. n. 6. Pirh. n. 63. cit. in fin. Schamb. n. 103. *Ratio est*; quia in his, quæ ad animum pertinent, ut sunt scientia, ignorantia, intentio &c. standum est cujusque juramento, si alio modo probari non possint, ut docet Covar. l. 2. var. c. 10. n. 1. v. tertio.

Addidi *Parti alteri*, scilicet illi, ex parte cujus nulla mutatio notabilis contingit; nam ex parte ejus, qui solvendorum Sponsalium causa est, Sponsalia non solvuntur: & hinc si v. g. Sponsus huic favori suo renuntiare, & deformitate Sponsæ non obstante, nihilominus velit illam in uxorem habere, non poterit id sponsa reculare. Engl. hic §. 3. n. 11.

Dub. 1. quænam sit adeo notabilis mutatio, vel circumstantia, quæ dum supervenit, aut antea jam exiens cognoscitur, justam causam alteri parti à Sponsalibus resiliendi præbeat? R. generaliter est omnis illa, quæ talis est, ut si ab initio extitisset, vel fuisset cognita, prudentium judicio à conjugij ineundi promissione alterum merito absterruisset. In specie mutationes hujusmodi ad tria capita reduci possunt.

*Primum se tenet ex parte corporis*; & hoc duplicis maximè generis est. 1. *deformitas magna superveniens alteri*, uti est; si aliquis ex sponis amiserit unum, vel utrumque oculum, truncatus fuerit naribus, auribus &c. c. quemadmodum 25. de Jurejur. ubi tamen adverte, ad hoc, ut sponsa ob deformitatem sponsi resiliere à Sponsalibus possit, non sufficere deformitatem quamcunque, sed requiri valde magnam; quia in viris non ita requiritur pulchritudo. Conink de Matr. D. 23. dub. 8. n. 66. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 18. Valens. hic §. 4. n. 9. Pirh. n. 64. Schamb. n. 104. König n. 77. 2. *gravis infirmitas corporis*, ut si alteruter incurrat in lepram, morbum Gallicum, paralyfin, epilepsiam, vel alium morbum incurabilem, & conta-

R

gio



giosum : uti & si habeat graveolentiam oris, quæ arte medica superari non possit *c. quemadmodum 25. de Jurejur. & ratio est ; quia nemo cum talibus libenter contraheret. Sanch. l. 1. de Matr. D. 57. n. 1. & seqq. cum cit.*

190 *Secundum* pertinet ad defectus animi ; cum enim ille corpore præstantior sit, ejus deformitas validiorem causam præstabit Sponsalibus dissolvendis. Proinde sponforum alter justam causam resiliendi habet. 1. quando unus illorum passus est gravem jacturam famæ, ex hæresi, veneficio, latrocinio, furto &c. ortam, Sanch. l. 1. de Matr. D. 57. n. 2. Gutier. c. 32. de Matr. n. 3. Pal. tr. 28. D. 1. p. 27. n. 7. cum alijs ; quia est gravis mutatio, quæ à contrahendo Matrimonio quemlibet prudentem averteret. 2. si ebrietati, scortationibus, rixis, aliòve simili vitio reperiatur deditus ? quia cum hujusmodi hominibus inita Matrimonia difficillima, & tristibus, atque infelicibus casibus obnoxia plerumque sunt, Sanch. D. 63. n. 10. Conink D. 23. dub. 8. n. 67. Pal. p. 27. cit. n. 7. Vall. hic §. 4. n. 10. König n. 76. 3. ob morum asperitatem, vel ob sævitiam primùm cognitam ; quia hæc sufficit etiam ad faciendum divortium inter conjuges *c. litteras 13. de rest. spoliat.* Sanch. D. 38. n. 1. Gutier. c. 33. n. 1. Conink n. 67. Pal. l. cit. *Neque obstat textus c. veniens 5. qui Cleric. vel vovent.* ubi mulier, quæ plura audierat de sponsi severitate, ideòque ei noluit copulari, dicitur fidem violasse ; nam ut Pal. l. cit. cum alijs notat, ibi supponitur, quòd mulier illa non certo, sed incerto solum rumore illud cognoverit, & crediderit nimis leviter. 4. si inter sponfos aut eorum parentes, vel consanguineos ortæ, vel metuendæ sint graves, & capitales inimicitie, præsertim si parentes, vel consanguinei alterutrius contrahentium Matrimonio obstinate se opponant, ita, ut ex eo magna scandala, & infelices exitus timeantur, Tanner, tom. 4. D. 8. q. 1. n. 67. Conink n. 68. Laym. n. 8. Pal. n. 7. cit. qui tamen *ibidem in fine* cum Sanch. l. 1. de Matr. D. 14. n. 3. in fin. advertit, cautè in hoc casu procedendum ; sæpe enim variæ minæ jactantur, terrorésque opponuntur, & discordiarum pericula intentantur, quæ tamen, experientia teste, ubi deseruit ille impetus, & Matrimonium celebratum est, in nihilum recidunt.

191 *Tertium* spectat Bona fortuna. Ex hoc capite justa resiliendi causa est 1. notabilis amissio honorum : ubi distinguendum, an unus solum jacturam hanc fecerit, an uterque. Si unus, alter solum, qui similem jacturam passus non est, resiliere à sponsalibus potest. Si uterque, uterque habebit justam resiliendi causam ; minùs enim apti sunt ad onera Matrimonij sustinenda, neque in hac parte est compensati loci. Rebell.

l. 4. de oblig. Just. q. 8. sect. 3. n. 70. Pont. l. 12. c. 17. n. 8. Pal. tr. 28. D. 1. p. 28. n. 4. 2. justus, & probabilis timor exhæredationis ; quia est timor cadendi à statu tempore sponsalium habito. Seraphin. decif. 1258. n. 1. & 2. Riccius decif. 132. Pont. n. 8. cit. Pal. n. 4. 3. si sponsa, aut ejus parentes vel non possint, vel non velint dare promissam dotem ; quia sub illius conditione censentur sponsalia contracta *c. de illis 3. de condit. appof.* & ratio est ; quia tali casu novum onus subiret sponsus, si deberet ducere indotatam, & solus onera Matrimonij ex proprijs bonis sustinere, Sanch. l. 1. de Matr. D. 59. n. 2. Laym. n. 18. cit. Pal. p. 28. cit. n. 1. Zæf. hic n. 48. Pirh. n. 64. König n. 78. Idèmqe est, si sponsalia sint inita sine mentione dotis, ut bene Sanch. n. 4. Pal. n. 3. Vall. §. 4. hic n. 9. & alijsuprà.

Dub. 2. an si post contracta Sponsalia Sponforum alteri superveniant insperatæ divitiæ, nobilitas, dignitas &c. iste à Sponsalibus resiliere de Jure possit. Affirmant aliqui cum Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 149. & probabiliorè hanc sententiam dicit esse P. Jacob. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 29. quia tali casu putant Sponsalium executionem notabiliter reddi duriorè, ita, ut meritò præsumi possit, Sponsum à principio non fuisse in Sponsalia consenturum, si se ita divitem, aut nobilitate, vel honoribus auctum, augendumve videret.

Sed probabilis Sanch. D. 59. cit. n. 7. Gutier. c. 33. de Matr. n. 4. Conink D. 23. dub. 8. n. 69. Pal. p. 28. cit. n. 5. Pirh. hic n. 64. König n. 78. putant non obinde posse Sponsum sic divitijs, nobilitate, vel dignitate auctum resiliere à Sponsa, manente in suo statu, sed obligatum esse ad standum promissis ; quia per ejus divitijs &c. non est facta Sponsa conditionis deterioris ; neque per hoc potest dici deceptus Sponsus in Sponsæ conditione, aut per errorem in eam consensisse, sed circa propriam conditionem, circa quam consensus non fertur.

*Ad Argumentum sententia opposita* dico, executionem Sponsalium hoc casu non fieri duriorè per se, sed ex eo tantùm, quòd impediatur ab alijs Sponsalibus ditioribus contrahendis : quod ad resiliendum à Sponsalibus contractis non sufficit ; aliàs quoties offerrentur Sponsalia ditiora, minùs ditia possent solvi, quod non est dicendum.

Dub. 3. an Sponsus beneficio resiliendi uti etiamnum possit, si postquam notabilis mutatio accidit ex parte Sponsæ, vel similis circumstantia præcedens ipsi fuit detecta, carnaliter eam cognovit ? R. non posse. Ita cum S. Thom. in 4. dist. 35. q. un. art. 1. docent Sanch. l. 1. de Matr. D. 66. n.



66. n. 2. Gutier. c. 34. de Matr. n. 9. Pont. l. 12. c. 18. n. 4. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 20. Sporer de Matr. n. 219. Engl. hic §. 3. n. 11. Pirh. n. 65. König n. 79. Wiest. n. 113. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 152. Ratio est; quia juri suo renuntiassè censetur, ferè, sicut qui accedit voluntariè ad conjugem suam post comper- tum ipsius adulterium, injuriam illi cense- tur remittere, ut ad divortium petendum amplius non admittatur: quod saltem ve- rum est, si Sponsalia non ipso Jure fuissent nulla.

194 Quæritur §. an, & quando Sponsalia dissolvantur lapsu termini, Matrimonio in- eundo præfixi? R. cum distinctione: Nam duobus modis terminus, five dies certus præ- figi Sponsalibus potest. 1. obligationi il- lorum implendæ, five ita, ut promissas Nup- tias usque ad diem præfixum, non ultra il- lum differre liceat. 2. ei etiam finiendæ, ut si nuptiæ usque ad statutum diem alterius culpa non sint secutæ, alter Sponsalitia ob- ligatione non adstringatur.

Si primo modo terminus adjiciatur Sponsalibus, eo lapsu Sponsalia non dissol- vuntur, sed ea implendi obligatio ex parte utriusque manet, arg. c. cum dilecti 6. de Dol. & l. Celsus 23. §. idem ait 1. ff. de re- cept. qui arbitr. Abb. in c. 22. b. tit. n. 11. Alex. de Nevo n. 18. Sylv. V. Sponsalia n. 10. §. quintò, Brunell. de Sponsal. concl. 8. n. 4. Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5. pr. n. 8. Sanch. l. 1. de Matr. D. 53. n. 3. & seqq. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 16. Bec- can. p. 3. Theol. Schol. c. 43. q. 28. n. 23. & Pal. tr. 28. D. 1. p. 24. n. 2. Zæf. hic n. 39. Engl. §. 3. n. 9. Pirh. n. 46. Schambog. n. 94. & 95. König n. 69. §. dixi autem, Wiest. n. 115. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 78. Ratio est; quia, ut Abb. l. cit. n. 12. advertit, Sponsali- bus ita initis insunt obligationes duæ, una in eundi Matrimonium, altera ultra præfi- xum tempus non differendi, quæ obliga- tiones cum separabiles sint à se invicem, & prima principalis, altera lapsu temporis de- ficiente, manebit prima, sicut manet etiam obligatio solvendi debitum, quod tempore statuto solutum non est.

195 At si posteriori modo, nempe finiendæ obligationi statutus sit terminus, & nuptiæ non sunt secutæ, tunc distinguendum est: Velenim per utrumque contrahentem stetit, quò minus nuptiæ sequerentur; & eo casu ex parte utriusque solvuntur Sponsalia: vel contra per alterum tantùm stetit, tunc hic obligatur adhuc, ne ex culpa sua commo- dum referat; alter verò liber manet, et amfi Sponsalia jurata sint, ut colligitur ex c. sicut 22. b. tit. ibi Nec per eum stetit, & docent Sanch. D. 53. n. 6. Laym. n. 17. Pal. n. 2. & 6. Rolignol. de Sponsal. II. prænot. 12 n. 1. & 4. cum cit. Ratio est; quia pro- R. P. Schmalzgrueber L. IV.

missio, eique firmandæ adjectum juramen- tum non obligat ultra conventionem, & contrahentium intentionem arg. Reg. contra- ctus 85. & Reg. accessorium 52. in 6. Ex- cipitur 1. nisi Sponsalibus terminus ita sta- tutus esset, ut ultra eum, ex quacunque causa Nuptiæ secutæ non sint, neuter alteri obligari velit; nam eo casu, lapsu termino, uterque deobligaretur, ut arg. Reg. contractus cit. monet Perez D. 9. sect. 10. n. 2. in fin. Wiest. hic n. 116.

Dub. 1. quando censeatur tempus adjectum implendæ obligationi Sponsalium, quando illi finiendæ? R. id colligendum ex verbis contrahentium. Si verba sint ambigua, Conink D. 23. dub. 6. n. 42. & ex hoc Pal. tr. 28. D. 1. p. 24. n. 3. docent recurrendum ad causas, & motiva, ob quæ terminus fuit assignatus. Nam si utraque pars, vel saltem illa, quæ cupit diem adjici, apprehendit sibi omnino expedire, ut brevi five cum hac, five cum alia persona Matrimo- nium contrahat, quia vel difficile ipsi est diutius à nuptijs abstinere, vel alia offe- runtur Matrimonia commoda, quæ postea frustra desiderabuntur, censebitur tempus adjectum obligationi finiendæ.

At si adjiciatur tempus non quia par- tibus per se incommodum est diutius absti- nere à nuptijs, sed quia Nuptias has appre- hendunt ut sibi commodas, ideòque cu- piunt eas citò perfici, ne quacunque ratione postea impediantur, censebitur adjectum tempus obligationi intra illud tempus im- plendæ: & tunc eo decurso neuter libera- bitur ad obligatione Sponsalium (quia cu- piunt hanc omnino utrinque perseverare, donec promissa impleantur) sed pars mo- rem faciens cogi poterit, ut citò contra- ctum impleat; quia terminus non finit obli- gationem, sed eam urget, atque sollicitat.

Dub. 2. an casu, quo tempus Spon- salibus adjectum est finiendæ obligationi, & uni contrahentium legitimum occurrit impedimentum, ne tempore illo Sponsalia implere possit, alter, qui ad Nuptias sta- tuto tempore contrahendas fuit paratus, ab obligatione Sponsalium liberetur? Negant Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. cas. 4. n. 20. Sanch. l. 1. de Matrim. D. 53. n. 7. Gu- tier. c. 24. de Matr. n. 10. Pont. l. 12. c. 16. in fin. n. 4. & viderur hoc etiam proba- re ratio; quia legitime impedito non currit tempus c. quia diversitatem 5. de concess. præb. & l. super annali 1. §. fin. C. de annal. except. Conf. quia c. sicut 22. b. tit. ad alterum ab obligatione eximendum requiritur, ut per eum non steterit; quo minus nuptiæ sint celebratæ, atqui in proposito casu per neu- trum contrahentium stetit. ergo non est ra- tio, cur unus eximatur, si velit, alter verò obligare non possit ad standum contractu, ne hic videatur jure suo privari, & poenam pati absque delicto suo.

F 2

Sed



199 Sed his non obstantibus, dicendum, etsi ob intercurrentis impedimentum mora alterius inculpabilis sit, eum tamen, qui ad nuptias in tempore celebrandas paratus fuit, illo lapsu, deobligatum esse. Ita Navarr. *Man. c. 22. n. 27. cas. 12.* Conink. *D. 23. dub. 6. n. 47.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 17.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 24. n. 8.* Bosco *Theol. Sacr. D. 11. sect. 2. concl. 2. n. 52.* Köni. *hic n. 69.* Wiet. *n. 117.* Reiffent. *n. 220.* Ratio est; quia ita conventum est inter partes: ac proinde qui ad nuptias in tempore paratus fuit, si illo lapsu resiliat, defendetur *Reg. contractus cit.* quamvis mora alterius sit absque culpa. *Conf. 1.* quia nuptiarum omilio illi, qui paratus est ad eas in tempore celebrandas, non minus incommoda, periculosa, & damnosa est, quam si mora fuisset culpabilis, ergo utroque casu eidem datur iusta causa recessus à Sponsalibus. *Conf. 2. a paritate;* nam ut *l. si convenerit 14. ff. pro Socio* statuitur, Societati ob solum defectum conditionis, quã illa contracta fuit, renuntians actione non tenetur.

200 *Ad Argumentum contrarium,* etsi legitime impedito, non currat tempus ad contrahendam poenam legalem, aut conventionalem, currit tamen ad tollendam obligationem, si eo lapsu deficiat conditio, cui promissio est alligata; talis autem conditio est tempus Sponsalibus implendis præfixum, ergo &c. *At Conf. textus secundi* potius est pro nostra sententia; dicit enim eum, per quem non stetit, quo minus nuptiæ secutæ sint, ab obligatione liberum esse, sine distinctione, vel exceptione, an alter fuerit in mora culpabili. Quod additur de poena, negatur suppositum; nam obligatio Sponsalium hoc casu in eo, qui paratus erat ad contrahendas nuptias, non cessat in poenam, sed ob defectum conditionis.

201 *Quæritur 6.* quando discessus Sponsi, vel Sponsæ in terras remotas præbeat alteri iustam causam resiliendi à Sponsalibus? *re.* cum distinctione: Vel enim discessus hic sit animo mutandi domicilium, vel animo redeundi. *Si primum,* & ejusmodi discessus factus est absque licentia Sponsæ, non tenetur Sponsa eum sequi, sed libera est ab ipso, etiamsi Sponsalia jurata sint. Ita Sanch. *l. 1. de Matr. D. 54. n. 14.* Gutier. *c. 30. de Matr. n. 5. fin.* Conink. *D. 23. dub. 6. concl. 6.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 15.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 23. n. 1.* Wex *Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 2. contr. 7. n. 4.* Valens. *hic §. 4. n. 4.* Pirh. *n. 48.* König. *n. 70.* Wiet. *n. 118.* & colligitur ex *c. de illis §. b. tit. ibi. Dimittant terram, se ad partes alias transferentes,* quæ verba, ut *ibidem* notant Abb. *n. 2.* Canis. *n. 1.* Pont. *l. 12. c. 15. n. 2.* significant mutationem domicilij; neque enim, qui Studiorum, aut alterius negotij causâ aliò se confert, terram dimit-

tit *arg. l. clam possidere 6. §. fin. ff. de acquir. vel amit. possess.* & *l. nec ipsi 2. c. de incol.* Ratio autem, cur tali discessu Sponsalia, etiam jurata, solvantur, est partim, quòd eo animo discedens, Sponsalibus ipso facto videatur renuntiare; partim quòd Sponsa de futuro Sponsum domicilium mutantem non teneatur sequi, sicut uxor sequi tenetur virum. Idem dicendum, si Sponsa intelligat, Sponsum esse vagabundum, quod antè nesciverat; quia est notabilis circumstantia, quæ cum difficiliorem reddat contractum Matrimonij, non censetur inclusa in contractu Sponsalium, ut ad eam Sponsa se voluerit obligare.

*Si secundum,* & Sponsi discessus fiat animo redeundi, iterum distinguendum est; nam si discedat eò, unde reditus sit facilis, & non diu differendus judicetur, facile convenit inter DD. Sponsam non posse idcirco recedere à sponsalibus, sed teneri ad expectandum reditum; neque tenim tali discessu sponsus renuntiâsse censetur sponsalibus. At si discedit eò, unde difficilis est regressus, vel licet difficilis iste non sit, sponsus ex alia causâ diu non rediturus moraliter certò scitur, dissident inter se DD. Nam *1.* quidam cum Joan. Andr. *in c. de illis cit. n. 6.* negant eo casu permissum esse recessum à sponsalibus.

*2.* Alij cum Gloss. *in c. de illis cit. V. 209 liberum.* Sylv. *V. Sponsalia n. 10. cas. 4.* Menoch. *de arbit. cas. 455. n. 7.* Rebell. *l. 4. de oblig. ff. q. 8. sect. 3. n. 2. §. 3.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 14.* Canis. *in c. de illis cit. n. 2.* Wagn. *ibid.* Brunnem. *in l. si is 2. C. b. tit. Pirh. hic n. 48.* Schanb. *ibid. n. 91. §. 92.* putant quoad hoc observandum Jus Civile, ex cujus dispositione attendi debet, an Sponsus ita absit ex causa necessaria, an voluntaria; nam si absit diutius ex causa voluntaria, eaque justa, si intra Provinciam versetur, expectandus est biennio *l. si is cit.* si extra Provinciam triennio *l. liberum 2. C. de repudijs.* Si verò causa absentia sit necessaria, v. g. mors parentum, valetudo propria, negotium magni momenti, jubetur Sponsa illum expectare quadriennio, & ultra, donec causa cesset *l. saepe 17. ff. h. tit.* nisi aliter conventum sit, vel incontinentia periculum Matrimonium urgeat.

*3.* Denique alij, & probabilius existimant eo casu recessum à Sponsalibus permissum esse, si fiat in sciã, vel invitã Sponsã, sive deinde is fiat ex causa necessaria, sive ex voluntaria. Ita Alex. de Nevo *in c. de illis cit. n. 15.* Angel. *V. Sponsalia n. 26.* Alex. Carrer. *l. 1. de Sponsal. c. 15.* Covar. *p. 1. de Sponsal. c. 5. pr. n. 7.* Sanch. *l. 1. de Matr. D. 54. n. 6.* Pont. *l. 12. c. 15. n. 4.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 23. n. 2. v. sed verus,* Gutier. *c. 30. de Matr. n. 3.* Perez. *D. 9. sect. 9. n. 9.* Zael. *hic n. 38.* Wiet. *n. 119.* Reiff-



Reiffenst. n. 219. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 90. Ratio est; quia in-  
sciã, aut invitã Sponsã discedens eò, unde  
difficiliter, aut nonnisi post longum tem-  
pus est rediturus, juri suo renuntiãsse, nec  
datam fidem, ut oportet, servãsse cense-  
tur.

205 Neque curari in Sponsalibus fidelium  
debent Juris Civilis quoad hoc dispositiones.  
Nam Jure Civili tempus Legibus statutum  
expectandum fuit, non ut Sponsa renun-  
tiare posset Sponsalibus (quia etiam ante  
hoc tempus renuntiare ipsidem poterat,  
quippe cum liberam renuntiandi potestatem  
Leges concederent) sed tantum, ut ab ijs  
recedens Arrhas à Sponso datas retinere pos-  
set, quas amissura erat, si à Sponsalibus  
ante hoc tempus recessisset. Alter res se  
habet de Jure Canonico, quod liberam  
potestatem Sponsalibus renuntiandi sustulit,  
etsi renuntians Arrhas vellet perdere; un-  
de cum cessante causa, etiam effectus ces-  
set, dicendum, quòd hoc tempus, Lege  
Civili statutum, non amplius expectari de-  
beat.

206 Dubitatur, quid in praxi observan-  
dum, ne absentis prætextu Sponsalia sus-  
que deque habeantur? hæc observa-  
nda sunt. 1. Si Sponsus quacunque ex cau-  
sa absit, Sponsa consentiente, expectare  
ipsa debet toto eo tempore, quo inter  
ipso conventum est, donec is redeat; cum  
enim volenti nulla fiat injuria, neque ejus-  
modi discessus haberi pro renuntiatione  
possit, nulla est causa, quæ ipsam tali casu  
à Sponsalibus liberam faciat. Sanch. l. 1. de  
Matr. D. 54. n. 13. Pal. tr. 28. D. 1. p.  
23. n. 2. Quodsi tamen intra tempus con-  
ventum non redeat, Sponsa potest alteri  
nubere, ut idem Sanch. l. cit. cum Joan.  
Andr. in c. de illis cit. n. 5. advertit, ubi  
tamen excipit, nisi constaret Sponsæ, in-  
culpabiliter Sponsum non venire tempore  
prescripto; tunc enim deberet expectare  
ulterius casu, quo tempus illud constitu-  
tum est obligationi implendæ, non finien-  
dæ.

207 2. Si Sponsus invitã, aut in sciã Spon-  
sã aliò sese transtulit animo mutandi domici-  
lium, ne momento quidem temporis exspe-  
ctare Sponsa tenetur, sed non obstantibus  
Sponsalibus, ad alia vota liberè transire po-  
test. Debet tamen Sponsa esse certa de  
animo Sponsi, quòd voluerit mutare domi-  
cilium; alioquin Sponsum expectare de-  
bebit, ut bene notârunt Abb. in c. de illis cit.  
fin. præposit. n. 5. Henric. l. 11. c. 14. n.  
5. Sanch. l. 1. D. 54. n. 12. Gutier. c. 30.  
de Matr. n. 7. Pal. p. 23. cit. n. 3.

208 3. Si certò constat, quòd Sponsus dis-  
cesserit absque animo mutandi domicilium,  
distinguendum est, an discesserit in locum  
propinquum, vel in remotum, unde non  
sit spes brevi rediturum. Si primum, &

hoc sciatur, expectandus est Sponsus, vel  
requirendus, ut intra certum tempus Spon-  
salia impleat. Sanch. n. 11. Si secundum,  
Sponsa libera erit ab obligatione Sponsalium,  
siquidem discessus ille factus est Sponsã in-  
sciã, aut invitã.

4. Si de absentis intentione, ac  
diuturnitate absentis non ita constet, ab-  
sensus per Epistolam, aut nuntium requiren-  
dus est, ut intra certum tempus redeat.  
Quodsi autem hoc loci distantia non per-  
mittat, aut tempestivi reditus spes certa  
non fiat, Sponsa causam ad Judicem Ec-  
clesiasticum deferre debet, ejusque arbi-  
trio, ac pronuntiationi relinquere, an ei-  
dem liber ad alia vota transitus permissus,  
an contra Sponsi adventus præstolandus sit.  
Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 7. Sanch. D.  
54. cit. n. 11. Gutier. c. 30. cit. n. 2. § 6.  
Pal. p. 23. cit. n. 3. Gonzal. in c. de illis cit.  
n. 3. Gobat tr. 10. n. 353. Wex Ariadn. p.  
5. tr. 2. p. 2. contr. 7. n. 11. Wiest. hic  
n. 121.

Quæritur 7. utrum Sponsalia dissol-  
vantur ob superveniens Juris impedimen-  
tum? cum distinctione, an illud Im-  
pedimentum sit unum ex dirimentibus, an  
verò tantum ex impediens Matrimo-  
nium. Si hoc secundum, quidam apud Sanch.  
l. 1. de Matr. D. 56. n. 2. volunt, eo su-  
perveniente, solvi Sponsalia ex parte inno-  
centis. Sed verius est oppositum, tum  
quia ejusmodi impedimenta non impediunt  
Matrimonia, nisi re integra; tum etiam,  
quòd probabilissimum sit, excepto Reli-  
gionis, & Castitatis Voto, nullum aliud ex  
his, quæ tantum impediens nuncupantur,  
Matrimonium impedire, dispensationeque  
indigere, ut optimè Sanch. l. cit. n. 3. Co-  
nink D. 23. dub. 5. n. 36. Pal. tr. 28. D. 1.  
p. 26. n. 1.

Si primum, certum est, obligationem  
Sponsalium præcedentium cessare omnino,  
quando ipsidem supervenit Impedimentum  
Matrimonium Jure naturæ dirimens, v. g.  
impotentia perpetua; quia tali casu Matri-  
monium evadit impossibile, impossibile  
autem nulla est obligatio Reg. impossibilium  
185. ff. & Reg. nemo d. in d.

Controversia est de casu, quo super-  
venit impedimentum Jure Ecclesiastico so-  
lum dirimens Matrimonium e. g. fornicatio  
cum consanguinea Sponsæ in primo gradu.  
Putant aliqui etiam hoc casu cessare obliga-  
tionem Sponsalium prius contractorum,  
neque illum, cujus culpã contrahitur impe-  
dimentum tale, obligari ad procurandam  
dispensationem, altero exigente. Et vi-  
detur istud probari. 1. quia dispensatio est  
quædam Juris læsio, ad quam procurandam  
nemo videtur adstrictus. 2. dispensatio  
est gratia & favor Principis affinis privilegio,  
quo uti invitus nemo tenetur. 3. pen-  
det à voluntate Principis, seu Pontificis,  
quæ



qui dispensationem impertiri potest atque ea, quæ pendent à voluntate Principis, reputantur quasi impossibilia l. *continuis* 137. S. *cum quis* 6. ff. de V. O. ergo &c.

12 Sed dicendum, hoc casu quidem cessare obligationem Sponsalitiæ ex parte innocentis, suspendi verò solum ex parte nocentis, seu ejus, qui causa impedimenti existit, ita, ut hic, si id absque incommodo, & damno suo multo graviori possit, quam pars læsa ex appositione impedimenti patitur, teneatur dispensationem Impedimenti petere, & eo sublato, si adhuc velit pars læsa, fidem eidem datam implere. Ita Sanch. l. 1. D. 56. n. 4. Conink D. 23. dub. 5. n. 87. Pal. tr. 28. D. 1. p. 26. n. 4. Perez sect. 2. à n. 5. Rosignol, de Sponsal. II. prænot. 7. n. 3. Sporer de Matr. n. 214. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 11. König hic n. 67. Wiest. n. 102.

Dixi 1. ex parte innocentis cessare obligationem Sponsalitiæ: quod colligitur ex c. *quemadmodum* 25. de Jurejur. & ratio est; quia ex parte nocentis supervenit notabilis mutatio, quæ proinde justam causam innocentem ad resiliendum à Sponsalibus præbet.

Dixi 2. ex parte nocentis eam obligationem suspendi; quia æquum non est, ut qui impedimento malitiæ suæ causam dedit, ex ea commodum referat, & ab obligatione contracta contra eum, in quem deliquit, cum præjudicio ejusdem liberetur.

Dixi 3. cum teneri dispensationem impedimenti petere; cum enim Nuptiis impedimentum ponendo Sponsi sui jus læserit, obligabitur hoc ejus jus reparare eo modo, quo potest, potest autem petendo dispensationem impedimenti. ergo &c.

Dixi 4. si id absque incommodo, & damno suo graviori possit; nemo enim tenetur reparare damnum alterius cum suo multo majori.

13 Neque obstant Argumenta opposita. Ad 1. & 2. licet hoc per se ita sit, per accidens tamen ratione damni, & injuriæ, quam intulit alteri, obligabitur favore suo uti, si aliter reparatio ejusdem fieri nequeat. Ad 3. quæ pendent à voluntate Principis, reputantur quasi impossibilia, si difficulter, & cum magnis expensis, aut incommodis obtineri possint: secus si faciliè vel cum incommodo quidem, sed minori, quam pateretur is, qui læsus est, juxta principium generale, quod in pari causa potius favendum sit innocenti, quam nocenti.

14 Quæritur 8. an & qua ratione Sponsalia solvi possint Dispensatione? n. possunt dispensatione solvi, non tamen ab alio, quam à Summo Pontifice. Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 2. n. 16. Sanch. l. 1. de Matr. D. 61. n. 3. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 9. Ratio est; quia per Sponsalia validè contracta est jus acquisitum tertio,

quod nullus, præter supremum Principem, auferre potest. Exerceri autem potestas hæc à Pontifice potest tantum ob causas justas & graves: imò si Sponsalia fuerint Juramento confirmata, opus est causâ gravissimâ concernente bonum commune. Wex l. cit. cum alijs, quos allegat. Intellige, si pars altera renitatur; nam si utraque pars cederet jure suo non opus foret dispensatione Pontificis, sed Sponsalia solverentur solo mutuo consensu, ut dictum est n. 155. & seqq.

Quæritur 9. an ad dissolvenda Sponsalia ob hæctenus allatas causas opus sit sententiâ, & autoritate Judicis? Affirmat Innocentius in c. *de illis* 7. de despons. impub. motus istius textu, ubi cautum est, ut impuberes, qui adveniente pubertate, reclamant, judicio Ecclesiæ ab invicem separentur. Conf. à paritate cum Matrimonio, à quo, etsi causa recedendi sit liquida, recessus tamen privatus non est concessus, ut patet ex can. *secularis* 1. caus. 33. q. 2. & c. *duo pueri* 12. de despons. impub.

Sed melius dicitur, justâ causâ certò subsistente, à Sponsalibus recedenti auctoritatem Judicis, secluso speciali Jure, per se non esse necessariam. Ita Sylv. V. Sponsalia q. 11. Navar. Man. c. 22. n. 23. Sanch. l. 1. de Matr. D. 69. n. 3. Gutier. c. 35. de Matr. n. 4. Conink D. 23. dub. 8. n. 70. not. 2. Pont. l. 12. c. 18. n. 8. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 23. Zæf. hic n. 49. Engl. §. 3. n. 12. Pirh. n. 65. König n. 82. Schamb. n. 105. Wiest. n. 123. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 11. Ratio est; quia interventus autoritatis Judicis nulla Jure præscriptus est, & Sponsalibus tacita conditio inest, *Si res in eodem statu permaneat*, sive, *si non superveniat justâ, jurèque approbata causa resiliendi*. igitur superveniente hujusmodi causa, & conditione illa deficiente, Sponsalium obligatio jure cessat, & Sponso liber recessus permissus est.

Dixi 1. justâ causâ certò subsistente; 216 quia quando causa sive de Jure, & quoad sufficientiam, sive de facto, & quoad existentiam dubia est, liber à Sponsalibus recessus non est permissus, nec faciliè permitendus sine autoritate Judicis, ut rectè Sanch. l. cit. n. 8. Gutier. n. 7. Pal. tr. 28. D. 1. p. 31. n. 1. Perez D. 11. sect. 3. n. 8. Magnif. P. Schmier n. 17. cum alijs supra: & ratio est; quia in dubio jure suo nemo privandus est, & melior est conditio possidentis.

Dixi 2. secluso speciali Jure; quia speciali Jure aliquando, saltem cum Sponsalia publica, & notoria sunt, Ecclesiastici Judicis autoritate ad eorundem dissolutionem opus est. Pal. n. 3. Idque prudenter, tum ut causa dissolutionis exactius investigetur; tum ut omnis suspicio mali removeatur; quam consuetudinem teste Laym.



De Sponsalibus, & Matrimonijs.

c. 2. cit. in fin. approbat S. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. Richard. ibid. art. 3. q. 3. Paludan. q. 2. S. Anton. p. 3. tit. 1. c. 18. §. 1. Et ejusmodi Jus in Mechliniensis, & Constantiensis Diocesis vigere testatur Gobat Theol. Exper. tr. 10. à n. 260.

817 Dixi 3. per se; per accidens enim aliquando à Sponsalibus recedenti auctoritas Judicis necessaria est, ut ad vitandum scandalum, cum Sponsalia publicè nota, causa autem dissolutionis ignota est. Pal. n. 2. Boscho de Matr. D. 11. sect. 2. con. 11. n. 175. Magnif. P. Schmier n. 18.

Ad Argumentum sumptum ex c. de illis cit. ibi non dicitur, necessarium esse iudicium Ecclesiæ, sed tantum iuberetur, ut Judex Ecclesiasticus, si coram ipso impubes, pubertatem adeptus, reclamaverit, eum separet. Ad Conf. negatur paritas, nam Matrimonium ex natura sua est contractus insolubilis: indeque non videbatur expediens, ut in potestate sit partium, proprio motu à statu tam arctè obligatorio resiliere.

818 Quaritur 10. quomodo de ejusmodi causa constare debeat, ut à Sponsalibus recessus permissus sit Sponsis? R. cum distinctione: Vel enim dissolutionis causa talis est, ut dirimat, vel impediatur Matrimonium; vel solum talis, ut jus resiliendi tribuat, non dirimat, vel impediatur Matrimonium, uti est v. g. fornicatio alterius partis.

Si primum, ad Sponsalium dissolutionem faciendam sufficit iudici unius etiam testis, aliàs non idonei, depositio, fama publica, & propria confessio contrahen-

tium, etiam unius, Menoch. de arbitr. cas. 103. n. 2. Sanchez l. 1. de Matr. D. 72. n. 2. Gutier. c. 36. de Matr. n. 18. Pal. tr. 28. D. 1. p. 32. n. 2. §. 3. König hic n. 67. §. 68. & colligitur arg. c. attestaciones 10. de despons. impub. c. super eo 22. de test. §. Attest. c. preterea 2. h. tit. & c. super eo 2. de consang. §. affinit. Ratio est; quia hoc casu agitur de peccato, & animæ periculo vitando, ubi minor probatio sufficit.

Si secundum contingat, & causa dissolutionis non sit impedimentum dirimens, vel impediens, controversia est inter DD. nam Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 17. in fin. arg. textum cit. contendit, etiam hoc casu unius testis depositionem, aliàmve similem probationem sufficere. Sed male; quia textus isti procedunt favore animæ, cujus salus in casu nostro non adducitur in discrimen, sed de solo præjudicio tertij agitur, ubi autem de præjudicio tertij agitur, generalis est Regula, requiri duos testes omni exceptione majores, aut aliam probationem plenam. Quare ista etiam in presenti casu necessaria erit. Sanch. l. 1. D. 71. n. 7. Gutier. c. 36. n. 17. Conink dub. 11. concl. 4. n. 81. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12. y. dico tertio, Pal. p. 32. cit. n. 8.

820 Eadem probationes, quæ in foro externo sufficiunt, etiam sufficiunt in interno, & conscientia. Imò in isto ad Sponsalium dissolutionem sufficit depositio unius testis fide digni, etiam non jurati, ut notat Sanch. D. 73. n. 2. Gutier. c. 36. n. 17. Pal. p. 32. cit. n. 8. fin.

SECTIO II.

De Matrimonio.

Post Sponsalia justo ordine sequitur Matrimonium; nam ad hoc illa tanquam via ad terminum à contrahentibus unice, & principaliter intentum deducunt. Su-

mi istud dupliciter potest: primo secundum se, & secundo, prout est Sacramentum. In utraque acceptione multa occurrunt dubia, quæ Examine digna sunt. Sit ergo

§. I.

De Matrimonio secundum se.

S U M M A R I U M.

- 221. Etymologia Nominis Matrimonium.
- 222. Alia hujus nomina.
- 223. Desinitio.
- 224. 225. 226. Explicatio Definitionis.
- 227. Dividitur primo in Legitimum, Ratum, & Consummatum.
- 228. Requisita, ut Consummatum censeatur.
- 229. An consummetur per copulam primo bimestri vi extortam?
- 230. Defenditur Sententia affirmativa.
- 231. Solvuntur Argumenta Partis negantis.

- 232. Secundo dividitur in Verum, Presumptum, & Putativum.
- 233. Quomodo probetur Matrimonium?
- 234. Quibus casibus illud Jura presument initium?
- 235. Quenam requirantur, ut Matrimonium Putativum habeat effectus Juris?
- 236. Tertio dividitur in Canonicum, & Politicum.
- 237. Quò pertinet etiam contractum ad Morganaticam.